

WYMAGANIA EDUKACYJNE

Z HISTORII KLASA 5

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 9 W OTWOCKU

PODSTAWY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 Prawo Oświatowe (t.j. Dz. U. 2023 poz. 900 z póź. zm.).
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty ((Dz. U. z 2022 r. poz. 2230).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2019 poz. 373 z póź. zm.).
4. Statut Szkoły Podstawowej nr 9 im. Jana Pawła II w Otwocku.

II. CELE OCENIANIA

- Ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania oraz wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania w przypadku dodatkowych zajęć edukacyjnych.

- Ocenianie wewnątrzszkolne ma na celu:

- 1) informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie;
- 2) udzielanie uczniowi pomocy w nauce poprzez przekazanie uczniowi informacji o tym, co zrobił dobrze i jak powinien się dalej uczyć;
- 3) udzielanie uczniowi wskazówek do samodzielnego planowania własnego rozwoju
- 4) motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu;
- 5) dostarczenie rodzicom (prawnym opiekunom) i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach w nauce, zachowaniu oraz szczególnych uzdolnieniach ucznia;
- 6) umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno –wychowawczej.

7) monitorowanie pracy ucznia.

III. OGÓLNE USTALENIA

- Ocenianie bieżące w klasach IV-VIII odbywa się zgodnie z następującą skalą:

- 1) stopień celujący – 6
- 2) stopień bardzo dobry – 5
- 3) stopień dobry – 4
- 4) stopień dostateczny – 3
- 5) stopień dopuszczający – 2
- 6) stopień niedostateczny – 1

- Oceny bieżące rejestrowane są w dzienniku elektronicznym za pomocą odpowiedników cyfrowych podporządkowanych w/w skali.

- Dopuszcza się nieprzygotowanie do lekcji, w ciągu jednego półrocza dwa razy. Nieprzygotowanie zapisywane jest w formie notatki – uwagi o uczniu, neutralna, stosunek do obowiązku szkolnego. Jeżeli wykorzysta zgłoszone nieprzygotowania to za każde następne otrzyma w dzienniku w formie notatki – uwagi o uczniu, negatywna, stosunek do obowiązku szkolnego.

- Dopuszczalne jest dodawanie znaków “+” i “-” do każdego z powyższych stopni w przypadku oceniania cząstkowego oraz oceny śródrocznej w tym proponowanej oceny śródrocznej.

Skalę bez dodatkowych znaków stosuje się w przypadku rocznych i końcowych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych.

IV. OBSZARY AKTYWNOŚCI UCZNIÓW:

- Rozumienie pojęć informatycznych i stosowanie języka informatycznego - odpowiedź ustna ucznia.

- kartkówki dotyczące materiału z trzech ostatnich tematów realizowanych, nie musi być zapowiadana,
- testy lub sprawdziany obejmujące wiedzę z danego działu programowego lub większą partię materiału określoną przez nauczyciela z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem,
- zadania i ćwiczenia wykonywane samodzielnie na zajęciach edukacyjnych,
- prezentacja pracy zespołowej,
- zadania, ćwiczenia i inne prace wykonane w zeszycie w chmurze,
- samodzielnie napisane notatki, prace w postaci dłuższych wypowiedzi pisemnych lub samodzielnie rozwiązane zadania w zeszycie wykonane w czasie lekcji;
- inne aktywności wynikające ze specyfiki przedmiotów np. prace praktyczne z wykorzystaniem komputera, samodzielne lub w grupie przeprowadzanie obserwacji, stosowanie zdobytej wiedzy i umiejętności w sytuacjach typowych, rozwiązywanie zadań problemowych, prace projektowe i długoterminowe, stosowanie zasad bezpiecznego korzystania z urządzeń w sali informatycznej.

V. OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA

Ustala się następujące ogólne kryteria osiągnięć edukacyjnych ucznia klas IV-VIII:

ad.1. ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- 1) prezentuje wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza realizowany program;
- 2) twórczo rozwiązuje problemy, dostrzega je, nie unika ich i podejmuje niekonwencjonalne sposoby ich rozwiązania;
- 3) poszukuje, porządkuje i przetwarza informacje z różnych źródeł;
- 4) samodzielnie i twórczo rozwija swoje zainteresowania;

- 5) inspiruje pracę w zespole;
- 6) potrafi stosować metody i techniki negocjacyjne w rozwiązywaniu problemów;
- 7) posługuje się pięknym językiem ojczystym;
- 8) potrafi dokonać trafnej samooceny.

ad. 2. ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- 1) prezentuje ugruntowaną wiedzę i umiejętności objęte materiałem nauczania;
- 2) przekazuje swoją wiedzę pewnie, posługując się klarownym, komunikatywnym językiem;
- 3) potrafi powiązać różne fakty i wiadomości oraz umie zastosować je w nowych często nieznanach sytuacjach;
- 4) samodzielnie formułuje wnioski;
- 5) rozwiązuje problemy w twórczy sposób, logicznie i precyzyjnie opisuje otrzymane wyniki oraz wyciąga z nich własne wnioski;
- 6) przedstawia zajmującą własny punkt widzenia, potrafi go bronić, szanuje argumenty innych;
- 7) efektywnie współdziała w zespole, stymulując pracę twórczą w grupie;

ad. 3. ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- 1) opanował wymagany materiał programowy;
- 2) potrafi stosować zdobytą wiedzę teoretycznie i praktycznie w większości sytuacji problemowych;
- 3) umiejętnie wyjaśnia różne zjawiska,
- 4) poprawnie formułuje wnioski;
- 5) wykazuje zainteresowanie wiedzą i poszukuje jej w różnych źródłach informacji;
- 6) skutecznie komunikuje się i efektywnie współpracuje w zespole;
- 7) wykazuje zainteresowanie przedmiotem;

8) łączy wiedzę z różnych przedmiotów;

ad. 4. ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

1) zna podstawowy materiał programowy i opanował przynajmniej zasadnicze jego treści;

2) rozwiązuje (przy niewielkiej pomocy nauczyciela) typowe zadania o przeciętnym stopniu trudności;

3) zna podstawowe pojęcia;

4) wykorzystuje wiedzę w sposób odtwórczy;

5) potrafi skutecznie porozumiewać się w typowych sytuacjach;'

ad. 5. ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

1) opanował konieczną wiedzę i umiejętności objęte programem nauczania;

2) umie wykazać się wiedzą elementarną, rozwiązuje zadania o niskim stopniu trudności;

3) potrafi skorzystać z pomocy nauczyciela;

4) wykazuje minimalne zainteresowanie wiedzą;

5) mimo braków w wiadomościach i umiejętnościach ma możliwość uzyskania koniecznej wiedzy z danego przedmiotu w ciągu dalszej nauki.

ad. 6. ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

1) nie opanował minimum wiadomości i umiejętności objętych programem nauczania lub jego bloku, a jego braki uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy;

2) nie jest w stanie z pomocą nauczyciela rozwiązać prostego zadania;

3) popełnia błędy, nie udziela odpowiedzi lub udziela błędnych;

4) mimo zachęt wykazuje obojętny albo wręcz lekceważący stosunek do zdobywania wiedzy;

5) jest bardzo często nieprzygotowany do lekcji (nie odrabia prac praktycznych, nie

przynosi podręcznika i nie potrafi samodzielnie zalogować się do pracy w chmurze).

VI. NARZEDZIA POMIARU OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ I SPOSOBY OCENIANIA WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI, (np.: praca klasowa (test, karta pracy), kartkówka, zadania i ćwiczenia w formie prac praktycznych, odpowiedź ustna, zeszyt w edytorze tekstowym, samodzielna praca na lekcji, praca w grupie, projekt).

Przy ocenianiu prac kontrolnych (prac klasowych, sprawdzianów, testów, kartkówek) punktowanych stosuje się następujące jednolite kryteria ocen:

- 0% - 29% - ocena niedostateczna
- 30% - 49% - ocena dopuszczająca
- 50% - 74% - ocena dostateczna
- 75% - 85% - ocena dobra
- 86% - 94% - ocena bardzo dobra
- 95% - 100% - ocena celująca

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DO POSZCZEGÓLNYCH FORM AKTYWNOŚCI

1. Sprawdziany mogą wymagać zapisania odpowiedzi na wydrukowanym arkuszu lub sprawdzać praktyczne umiejętności na komputerze, a ich celem jest weryfikacja wiadomości i umiejętności ucznia po realizacji działu podręcznika.

- Sprawdzian planuje się na zakończenie działu.
- Uczeń jest informowany o planowanym sprawdzianie z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.
- Przed sprawdzianem nauczyciel podaje jego zakres programowy.
- Sprawdzian może poprzedzać lekcja powtórzeniowa, podczas której nauczyciel zwraca uwagę uczniów na najważniejsze zagadnienia z danego działu.

- Reguły uzasadniania oceny ze sprawdzianu, jej poprawy oraz sposób przechowywania sprawdzianów są zgodne z WSO.
- Sprawdzian pozwala zweryfikować wiadomości i umiejętności na wszystkich poziomach wymagań edukacyjnych, od koniecznego do wykraczającego.
- Zasady przeliczania oceny punktowej na stopień szkolny są zgodne z WSO.
- Zadania ze sprawdzianu są przez nauczyciela omawiane i poprawiane po oddaniu prac.

2. Kartkówki mogą wymagać zapisania odpowiedzi na wydrukowanym arkuszu lub sprawdzać praktyczne umiejętności na komputerze, a ich celem jest sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia z zakresu programowego ostatnich jednostek lekcyjnych (maksymalnie trzech).

- Nauczyciel nie ma obowiązku uprzedzania uczniów o terminie i zakresie programowym kartkówki.
- Kartkówka powinna być tak skonstruowana, aby uczeń mógł wykonać wszystkie polecenia w czasie nie dłuższym niż 15 minut.
- Kartkówka jest oceniana w skali punktowej, a liczba punktów jest przeliczana na ocenę zgodnie z zasadami.

3. Zadania i ćwiczenia praktyczne obejmują zadania praktyczne, które uczeń wykonuje podczas lekcji. Oceniając je, nauczyciel bierze pod uwagę:

- wartość merytoryczną,
- stopień zaangażowania w wykonanie ćwiczenia,
- dokładność wykonania polecenia,
- staranność i estetykę.

4. Odpowiedź ustna obejmuje zakres programowy aktualnie realizowanego działu.

Oceniając ją, nauczyciel bierze pod uwagę:

- zgodność wypowiedzi z postawionym pytaniem,
- właściwe posługiwanie się pojęciami,
- zawartość merytoryczną wypowiedzi,
- sposób formułowania wypowiedzi.

5. Samodzielna praca na lekcji to zagadnienia nawiązujące do lekcji zadane przez nauczyciela do samodzielnego opracowania przez ucznia w formie pisemnej, ustnej lub praktycznej zgodnie z określonym terminem (maksymalnie trzy jednostki lekcyjne)

- uczeń wykonuje na karcie pracy lub w innej formie zleconej przez nauczyciela.
- przy wystawianiu oceny nauczyciel bierze pod uwagę samodzielność, poprawność i estetykę wykonania.
- samodzielne wykonanie krótkiej pracy na lekcji, krótką poprawną odpowiedź ustną, pomoc koleżeńską na lekcji przy rozwiązywaniu problemu, przygotowanie do lekcji.
- obniża ocenę nieprzygotowanie do lekcji (np. brak podręcznika, zeszytu, plików potrzebnych do wykonania zadania), brak zaangażowania na lekcji, łamanie zasad bezpiecznego korzystania z urządzeń w pracowni informatycznej.

6. Praca w grupie to umiejętność organizacji pracy zespołowej, aktywny udział w dyskusji, twórcze rozwiązywanie problemu, pełnienie różnych ról w zespole, dbałość o końcowe efekty pracy zespołu. W określonych wypadkach wyniki pracy grupowej są prezentowane przez wybrane osoby na forum klasy.

7. Zeszyt w edytorze tekstowym - oceniana jest jego zawartość, zapisy notatek, estetyka – raz w semestrze

8. Prace dodatkowe (udział w konkursach), projekt obejmują dodatkowe zadania dla

zainteresowanych uczniów, prace projektowe wykonane indywidualnie lub zespołowo, wykonanie pomocy naukowych, prezentacji. Oceniając ten rodzaj pracy, nauczyciel bierze pod uwagę m.in.:

- wartość merytoryczną pracy,
- stopień zaangażowania w wykonanie pracy
- estetykę wykonania,
- wkład pracy ucznia,
- sposób prezentacji,
- oryginalność i pomysłowość pracy.

VII. ŚRÓDROCZNE I ROCZNE OCENIANIE UCZNIÓW

- Oceny klasyfikacyjne śródroczne i roczne, ustala nauczyciel uwzględniając poziom i postępy w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych, określonych przez nauczycieli na podstawie podstawy programowej kształcenia ogólnego. Ważną wskazówką są oceny bieżące i wyniki przeprowadzonych diagnoz edukacyjnych.
- Ocena klasyfikacyjna śródroczna i roczna nie jest średnią ocen bieżących, nie jest także średnią ważoną – jest informacją o spełnieniu wymagań edukacyjnych.
- Jeżeli wystawiona przez nauczyciela ocena śródroczna lub roczna jest zasadniczo różna od ocen bieżących za prace pisemne, nauczyciel jest zobowiązany przekazać dodatkową informację uczniom i rodzicom, aby zmotywować ucznia do większego wysiłku przy pracach pisemnych, ponieważ egzamin zewnętrzny jest w formie pisemnej.
- Jeżeli uczeń poprawił ocenę bieżącą – to poprawiona ocena ma wpływ na śródroczną ocenę klasyfikacyjną lub ocenę klasyfikacyjną roczną, ocena poprawiana nie wpływa na ocenę klasyfikacyjną śródroczną lub roczną.

- Przy klasyfikacyjnej ocenie rocznej nauczyciel uwzględni uprawnienia laureatów olimpiad przedmiotowych. Laureaci, zgodnie z odrębnymi przepisami prawa, otrzymują z danych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego najwyższą pozytywną roczną ocenę klasyfikacyjną.
- Klasyfikację śródroczną i roczną przeprowadza się w skali o której mowa w pkt. III.
- Na miesiąc przed śródrocznym i rocznym zebraniem klasyfikacyjnym Rady - nauczyciel ustala przewidywane klasyfikacyjne oceny niedostateczne
- Na miesiąc przed śródrocznym i rocznym zebraniem klasyfikacyjnym Rady nauczyciel ustala przewidywane klasyfikacyjne oceny z przedmiotu. Nauczyciel ustnie informuje uczniów o przewidywanych śródrocznych i rocznych klasyfikacyjnych ocenach niedostatecznych.
- Najpóźniej tydzień przed śródrocznym i rocznym zebraniem klasyfikacyjnym Rady nauczyciel ustala klasyfikacyjne oceny z przedmiotu.

VIII. SPOSOBY INFORMOWANIA UCZNIÓW I RODZICÓW O INDYWIDUALNYCH OSIĄGNIĘCIACH

- 1) ocena z odpowiedzi ustnej jest oceną jawną dla ucznia i zespołu klasowego i powinna być każdorazowo uzasadniona krótkim słownym komentarzem,
- 2) oceny z prac pisemnych opatrzone są komentarzem słownym wskazującym uczniowi i jego rodzicom, co zrobił dobrze, a nad czym ma pracować i ewentualnie uzasadnione punktacją,
- 3) rodzice (prawni opiekunowie) są informowani są o ocenach dziecka poprzez: wpis do zeszytu przedmiotowego oraz poprzez dziennik elektroniczny.
- 4) o ocenach, postępach i osiągnięciach lub niepowodzeniach dziecka rodzice są informowani w trakcie zebrań z rodzicami, dni otwartych, poprzez kontakt telefoniczny, w wyjątkowych przypadkach poprzez wysłanie listu poleconego.

IX. ZASADY POPRAWIANIA BIEŻĄCYCH OCEN CZĄSTKOWYCH

Uczeń może poprawić każdą ocenę po uzgodnieniu terminu z nauczycielem.

X. WARUNKI UZYSKANIA OCENY WYŻSZEJ NIŻ PRZEWIDYWANA ROCZNEJ OCENY KLASYFIKACYJNEJ

- Ogólne warunki wynikające ze statutu szkoły:
- rodzic ucznia lub pełnoletni uczeń, po otrzymaniu informacji o przewidywanych rocznych ocenach klasyfikacyjnych, z zajęć edukacyjnych zwraca się do dyrektora szkoły z pisemną prośbą o podwyższenie oceny, prośba musi być uzasadniona;
- prośba składana jest od dnia, w którym rodzic został poinformowany o ocenie - najpóźniej tydzień przed klasyfikacją roczną;
- dyrektor ustnie, przekazuje prośbę o podwyższenie oceny nauczycielowi prowadzącemu dane zajęcia edukacyjne z prośbą o przygotowanie dodatkowego rocznego sprawdzianu wiedzy i umiejętności oraz informuje przewodniczącego zespołu lub innego nauczyciela, o konieczności weryfikacji sprawdzianu, obecności w czasie pisania przez ucznia sprawdzianu i sposobu sprawdzania pracy ucznia.
- nauczyciel prowadzący dane zajęcia przygotowuje dodatkowy sprawdzian wiedzy i umiejętności, weryfikuje strukturę i trudność sprawdzianu,
- nauczyciel prowadzący dane zajęcia ustala termin pisania sprawdzianu z uczniem, a informacje o terminie przekazuje wychowawcy;
- wychowawca oddziału ustnie lub telefonicznie przekazuje rodzicom ucznia informacje o terminie oraz formie dodatkowego sprawdzianu wiedzy i umiejętności i zapisuje informacje o powiadomieniu rodziców na podaniu, w sekretariacie szkoły;
- informacje o wynikach sprawdzianu przekazuje uczniowi - nauczyciel prowadzący dane

zajęcia, a rodzicom wychowawca oddziału, po otrzymaniu informacji od nauczyciela prowadzącego zajęcia,

- Oceniony sprawdzian zostaje dołączony do dokumentacji wychowawcy oddziału, a ocenę nauczyciel prowadzący dane zajęcia wpisuje do dziennika lekcyjnego;
- Poprawa oceny rocznej następuje w przypadku, gdy sprawdzian został napisany na wyższą ocenę niż ocena przewidywana, wtedy nauczyciel wystawia ocenę roczną zgodną z oceną na dodatkowym rocznym sprawdzianie wiedzy i umiejętności;
- ocena roczna ustalona w wyniku dodatkowego sprawdzianu wiedzy i umiejętności nie może być niższa od oceny przewidywanej niezależnie od wyników sprawdzianu, do którego przystąpił uczeń w ramach poprawy.

XI. ZASADY WSPÓŁPRACY Z UCZNIAMI, RODZICAMI I PEDAGOGIEM/PSYCHOLOGIEM SZKOLNYM W CELU POPRAWY NIEZADOWALAJĄCYCH WYNIKÓW NAUCZANIA:

- Ustalenie wspólnie z uczniem jakie partie materiału wymagają nadrobienia – pisemna informacja dla rodziców.
- Ustalenie, w jaki sposób zaległości mają zostać nadrobione:
 - pomoc koleżeńska,
 - pomoc nauczyciela,
 - praca własna wraz z rodzicami.
- Ustalenie z uczniem i rodzicami formy zaliczenia materiału.
- Współpraca z pedagogiem szkolnym:
- wspólne ustalanie sposobu pracy z uczniami mającymi problemy dydaktyczne i wychowawcze.

Cele kształcenia historii

1. Zapoznanie uczniów ze specyfiką przedmiotu historia oraz jego znaczeniem w kształceniu i wychowaniu.
2. Wprowadzenie uczniów w świat pojęć pozwalających na posługiwanie się wiedzą historyczną i chronologią oraz na interpretowanie map historycznych.
3. Wyeksponowanie głównych etapów rozwoju cywilizacji, w tym dziejów społecznych, oraz najważniejszych osiągnięć człowieka.
4. Zaprezentowanie podstawowej wiedzy na temat najważniejszych wydarzeń z historii Polski, Europy i świata.
5. Ukazanie różnych aspektów życia społecznego: kultury, religii, nauki, polityki, ekonomii oraz ich wzajemnych powiązań.
6. Przedstawienie współczesnej rzeczywistości jako rezultatu złożonych procesów historycznych.
7. Prezentacja różnych struktur i systemów społecznych oraz sposobów organizacji pracy na przestrzeni dziejów.
8. Kształcenie umiejętności krytyki różnych źródeł wiedzy oraz selekcjonowania informacji pod względem ważności i wiarygodności.
9. Ukazanie działań i motywów postępowania wybranych postaci historycznych na tle uwarunkowań epoki.
 10. Kształtowanie postawy obywatelskiej, motywującej do uczestnictwa w życiu społecznym i publicznym; budzenie szacunku dla państwa oraz poczucia odpowiedzialności za jego losy.
11. Kształcenie umiejętności krytycznego postrzegania działań ludzkich, samodzielnej interpretacji wydarzeń historycznych, wyrażania i uzasadniania własnych sądów i opinii, porównywania oraz wyciągania wniosków.
12. Rozwijanie wyobraźni i ciekawości poznawczej.
13. Ukazanie wpływu działań człowieka na otaczającą go rzeczywistość i środowisko naturalne.
14. Kształcenie zdolności postrzegania procesu dziejowego w kategoriach przyczynowo-skutkowych.
15. Rozwijanie umiejętności zestawiania ze sobą informacji z odrębnych przedmiotów nauczania i dostrzegania łączących je relacji; ukazywanie związków zachodzących między różnymi dziedzinami wiedzy w duchu kształcenia zintegrowanego.
16. Pobudzanie do samodzielnego poszukiwania wiedzy i wykształcenie umiejętności korzystania z różnorodnych źródeł informacji.

C

Cele wychowania

1. Rozbudzanie zainteresowania przeszłością, a zwłaszcza dziejami „małej ojczyzny”.
2. Kształtowanie postawy patriotycznej: szacunku dla ojczyzny i dumy z dziedzictwa narodowego.
3. Formowanie tożsamości społecznej i narodowej poprzez rozwijanie poczucia przynależności do rodziny, społeczności lokalnej, grupy etnicznej, narodu, państwa.
4. Uczucie wartości humanistycznych, w szczególności zasad tolerancji i szacunku dla odmiennych kultur, religii oraz dorobku cywilizacyjnego innych narodów.
5. Kształtowanie postawy otwartości w wyrażaniu własnych sądów i opinii.
6. Zaprezentowanie kanonu wartości cywilizacji europejskiej; kształtowanie tożsamości europejskiej.
7. Wychowanie do uczestnictwa w kulturze. 8. Podkreślenie znaczenia pracy dla rozwoju społeczeństw.

Roczny plan pracy z historii dla klasy 5 szkoły podstawowej do programu nauczania „Wczoraj i dziś”

Wymagania na poszczególne oceny

* Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe) z podstawy programowej

Wymagania na ocenę śródroczną

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział 1. Pierwsze cywilizacje						
1. Życie pierwszych ludzi	<ul style="list-style-type: none"> • pochodzenie człowieka • różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia • życie człowieka pierwotnego • epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza • początki rolnictwa i udomowienie zwierząt • dawne i współczesne sposoby wytopienia żelaza • terminy: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>koczowniczy i osiadły tryb życia, pięściak</i></p> <p>– opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym</p> <p>– potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i></p> <p>– przedstawia, skąd wywodzą się praludzie</p> <p>– opisuje życie ludzi pierwotnych</p> <p>– charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza</p> <p>– wyjaśnia znaczenie nabywania umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka</p>	<p>– porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna</p> <p>– przedstawia dawne i współczesne sposoby wytopienia żelaza</p>	<p>– wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia</p> <p>– wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej</p> <p>– wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie ewolucji</p> <p>– charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka</p> <p>– porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach</p>

<p>2. Miasta- państwa Mezopotamii</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mezopotamia jako kolebka cywilizacji • znaczenie wielkich rzek dla rozwoju najstarszych cywilizacji • osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Mezopotamii • powstanie pierwszych państw • zajęcia różnych grup społecznych • Kodeks Hammurabiego • terminy: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>cywilizacja, kanał nawadniający, kodeks</i></p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka</p> <p>– wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia zasadę <i>oko za oko, ząb za ząb</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki</i></p> <p>– samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii</p>	<p>– opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji</p> <p>– charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym</p>	<p>– objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym</p> <p>– tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa</p>	<p>– przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii</p> <p>– wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii</p>
<p>3. W Egipcie faraonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Egipt jako przykład starożytnej cywilizacji • Egipt darem Nilu • osiągnięcia cywilizacji egipskiej • struktura społeczna • wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej • terminy: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>piramida, faraon</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil</p> <p>– opisuje wygląd piramid</p> <p>– porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i></p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– opisuje zakres władzy faraona</p>	<p>– wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej</p> <p>– przedstawia strukturę społeczną Egiptu</p> <p>– podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan</p>	<p>– wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny</p> <p>– opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy</p>	<p>– opisuje etapy pochówku faraonów</p> <p>– charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Nefertiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel</p>

4. W starożytnym Izraelu	<ul style="list-style-type: none"> • judaizm jako przykład religii monoteistycznej • biblijne dzieje Izraelitów • Dekalog i Tora • postaci biblijne: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon • terminy: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Tora, Żydzi, Dekalog</i></p> <p>– wyjaśnia, o czym opowiada Biblia</p> <p>– wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę</p> <p>– wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem</p>	<p>– opisuje główne etapy historii Izraelitów</p> <p>– charakteryzuje judaizm</p> <p>– porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela</p>	<p>– charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon)</p> <p>– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem</p>	<p>– wyjaśnia terminy: <i>synagoga, rabin</i></p> <p>– podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce</p>
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> • osiągnięcia cywilizacyjne Dalekiego Wschodu • system kastowy w Indiach • cywilizacja Doliny Indusu • terminy: <i>Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Indie, Chiny</p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak</i></p> <p>– wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu</p> <p>– wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej</p> <p>– wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie</p>	<p>– opisuje system kastowy w Indiach</p> <p>– charakteryzuje wierzenia hinduistyczne</p>	<p>– charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem</p> <p>– przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, Huang He, Jangcy</p>	<p>– charakteryzuje buddyzm</p> <p>– opowiada o filozofii Konfucjusza</p>
6. Od hieroglifów do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji • pismo a prehistoria i historia • terminy: <i>papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>pismo obrazkowe, hieroglify, alfabet, pismo alfabetyczne</i></p> <p>– wyjaśnia, do czego służy pismo</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i></p>	<p>– wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń</p> <p>– przyporządkowuje różne rodzaje pisma do</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe</p> <p>– przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego</p>	<p>– podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny</p> <p>– opowiada o przykładach</p>

	<i>klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i>	– charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego	– wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią – omawia przyczyny wynalezienia pisma	cywilizacji, które je stworzyły – wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości	– wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego	alternatywnych języków umownych (alfabet Morse'a, język migowy)
* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	<ul style="list-style-type: none"> • wyprawa Napoleona do Egiptu • hieroglify – litery czy słowa? • postaci: Jean F. Champollion • terminy: <i>Kamień z Rosetty</i> 	– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego po wielu stuleciach ludzie nie potrafili odczytać hieroglifów	– wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów	– charakteryzuje i przedstawia znaczenie Kamienia z Rosetty – wyjaśnia, jak udało się odczytać hieroglify	– przedstawia postać oraz dokonania Jeana F. Champolliona	– wyjaśnia, jaki był wpływ wyprawy Napoleona do Egiptu oraz odczytania hieroglifów na pojawienie się egiptologii
Rozdział 2. Starożytna Grecja						
1. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> • warunki naturalne Grecji • życie w greckiej polis • cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej • Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten • terminy: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i> • postaci historyczne: Perykles 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>demokracja, zgromadzenie ludowe</i> – przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i> – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – wyjaśnia znaczenie terminu <i>demokracja</i> i charakteryzuje demokrację ateńską	– wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – wyjaśnia, kim był Perykles – opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach	– wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną	– wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego

<p>*2. Sparta i wojny z Persami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty • cechy i etapy wychowania spartańskiego • powstanie i rozwój imperium perskiego • wojny grecko-perskie • terminy: <i>Persowie, danina, sojusz, hoplita, falanga</i> • wydarzenia: bitwa pod Maratonem, bitwa pod Termopilami, bitwa pod Salaminą • postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>danina, sojusz</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>danina, sojusz, hoplita, falanga</i></p> <p>– przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich</p> <p>– wskazuje na mapie: Spartę, Persję</p> <p>– wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas</p>	<p>– charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty</p> <p>– posługuje się wyrażeniami: <i>spartańskie warunki, mówić lakonicznie</i></p> <p>– wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e.</p>	<p>– opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy</p> <p>– wyjaśnia genezę biegów maratońskich</p> <p>– tłumaczy znaczenie zwrotu: <i>wrócić z tarczą lub na tarczy</i></p>	<p>– porównuje ustroje Aten i Sparty</p> <p>– opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidasa</p>
<p>3. Bogowie i mity</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wierzenia starożytnych Greków • mity greckie • najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes • Homer i jego dzieła – <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i> • terminy: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, wojna trojańska, koń trojański</i> • postać historyczna: Homer 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>mity, heros</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański</i></p> <p>– przedstawia wierzenia starożytnych Greków</p> <p>– wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję</p> <p>– wyjaśnia, kim był Homer</p>	<p>– charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali</p> <p>– omawia różne mity greckie</p> <p>– przedstawia treść <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i></p> <p>– wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: <i>koń trojański</i></p>	<p>– opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków</p> <p>– omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków</p>	<p>– wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): <i>objęcia Morfeusza, stajnia Augiasza, syzyfowa praca, męki Tantalą, nie Ariadny</i></p> <p>– opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi</p>

<p>4. Kultura starożytnej Grecji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wspólne elementy w kulturze greckich polis • najważniejsze dokonania sztuki greckiej • narodziny teatru greckiego • znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i najwybitniejsi filozofowie • grecka matematyka i medycyna • rola sportu w życiu starożytnych Greków • terminy: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i> • postaci historyczne: Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>amfiteatr, igrzyska, olimpiada, stadion</i></p> <p>– opisuje rolę sportu w codziennym życiu</p> <p>– przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i></p> <p>– wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji</p> <p>– opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych</p>	<p>– opisuje charakter i cele antycznego teatru</p> <p>– przedstawia dokonania nauki greckiej</p> <p>– objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles</p> <p>– zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.</p>	<p>– przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich</p> <p>– porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi</p>	<p>– charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym</p> <p>– przybliża postać i dokonania Archimedesesa</p> <p>– podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę</p>
<p>*5. Imperium Aleksandra Wielkiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podboje Aleksandra Wielkiego • wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Issos i pod Gaugamelą) • wyprawa Aleksandra do Indii 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>imperium</i></p> <p>– uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim”</p> <p>– określa, na jakim obszarze toczyły się</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie</p>	<p>– wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej</p> <p>– przedstawia skutki podbojów Aleksandra</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e.</p> <p>– posługuje się terminami:</p>	<p>– omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej</p> <p>– charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– przedstawia siedem cudów świata</p> <p>– wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego • terminy: <i>imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski, hellenizacja, kultura hellenistyczna</i> • postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński (Wielki) 	opisywane wydarzenia	– opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)	<i>falanga macedońska, kultura hellenistyczna</i>		
* Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	<ul style="list-style-type: none"> • siedem cudów świata • konstrukcja latarni morskiej na Faros 	– wyjaśnia, dlaczego w przeszłości ludzie mieli problem ze wznoszeniem wysokich budowli	– przedstawia, w jaki sposób działała latarnia w starożytności	– opisuje losy latarni na Faros	– charakteryzuje siedem cudów świata	– omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego
Rozdział III. Starożytny Rzym						
1. Ustrój starożytnego Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> • legendarne początki państwa rzymskiego • zasady ustrojowe republiki rzymskiej • społeczeństwo starożytnego Rzymu • dokonania Gajusza Juliusza Cezara • upadek republiki • powstanie cesarstwa rzymskiego • terminy: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> • postaci legendarne i historyczne: Romulus 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dyktator, cesarz</i> – wskazuje na mapie: Rzym – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> – przedstawia legendarne początki Rzymu – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński – omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta	– charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.	– omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej – porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej	– wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu <i>republika</i> przez Rzymian i współcześnie – przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski

	i Remus, Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August					
2. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • podboje rzymskie • Imperium Rzymskie i jego prowincje • organizacja armii rzymskiej • podział cesarstwa • upadek cesarstwa zachodniorzymskiego • terminy: <i>Kartagina, prowincja, limes, legiony, legioniści, Imperium Rzymskie, pax Romana, romanizacja, barbarzyńcy, Germanie, Konstantynopol, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony, plemiona barbarzyńskie, wielka wędrówka ludów</i></p> <p>– przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i></p> <p>– wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego</p> <p>– wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol</p> <p>– omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego</p>	<p>– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie</p> <p>– opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e.</p> <p>– zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego</p>	<p>– wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium</p> <p>– wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy</p>	<p>– przedstawia postać Hannibala i wojny punickie</p> <p>– pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie</p> <p>– przybliży postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera</p>
3. Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> • Rzym jako stolica imperium i Wieczne Miasto • życie codzienne i rozrywki w Rzymie • podział społeczeństwa rzymskiego • wierzenia religijne Rzymian i najważniejsze bóstwa • terminy: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu</p> <p>– omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i></p> <p>– wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały</p> <p>– charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem</p> <p>– opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum</p> <p>– wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: <i>chleba i igrzysk!</i></p>	<p>– przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności</p>

<p>4. Dokonania starożytnych Rzymian</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rzymianie jako wielcy budowniczości • kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych Greków • prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa • najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie • terminy: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i> • postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i></p> <p>– wyjaśnia powiedzenie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i></p>	<p>– uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów</p> <p>– omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu</p> <p>– omawia dokonania Wergiliusza i Horacego</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa</p>	<p>– opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie</p> <p>– ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź</p>
<p>5. Początki chrześcijaństwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej • przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie • rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa • Edykt mediolański i zakończenie prześladowań chrześcijan w cesarstwie • terminy: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi,</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>apostołowie, Jezus z Nazaretu, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i></p> <p>– charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa</p> <p>– wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan</p> <p>– omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła</p>	<p>– wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e.</p>	<p>– opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie</p> <p>– wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem</p>	<p>– przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)</p>

	<i>papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i> • postaci historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł z Tarsu, Konstantyn Wielki		z Tarsu i Konstantyna Wielkiego			
* Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak	• rola szlaków handlowych w starożytności • bursztyn i jego znaczenie dla starożytnych Rzymian • kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku	– wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku (Pruszcz Gdański, Kalisz, Brama Morawska) – wyjaśnia, czym jest bursztyn i do czego się go stosuje	– wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian	– wyjaśnia rolę szlaków handlowych	– podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności	– opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie funkcjonowania bursztynowego szlaku

Wymagania na ocenę roczną

Rozdział IV. Początki średniowiecza

I. Bizancjum w czasach świetności	• cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego • dokonania Justyniana I Wielkiego • Konstantynopol jako Nowy Rzym • tradycja grecka w Bizancjum • osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków • upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>ikona, freski, mozaika</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika</i> – wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego – tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem	– wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r. – zna postać Justyniana I Wielkiego	– wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką – wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw	– wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów
-----------------------------------	---	--	---	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika</i> postaci historyczne: Justynian I Wielki 		– wyjaśnia znaczenie wyrażenia <i>bizantyjski przepych</i>	– omawia dokonania Justyniana I Wielkiego		
2. Arabowie i początki islamu	<ul style="list-style-type: none"> pochodzenie Arabów działalność Mahometa i narodziny islamu religia muzułmańska i jej zasady dżihad i podboje Arabów kultura i nauka arabska terminy: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> postaci historyczne: Mahomet 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>oaza, islam, Allah, Koran, meczet</i> – przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem	– poprawnie posługuje się terminami: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności	– przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – zaznacza na osi czasu datę: 622 r.	– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków	– wyjaśnia, jak zmieniło się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – ocenia potrzebę tolerancji religijnej – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem
3. Nowe państwa w Europie	<ul style="list-style-type: none"> powstanie państwa Franków cesarstwo Karola Wielkiego rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego traktat w Verdun i jego skutki – nowe państwa w Europie Rzesza Niemiecka terminy: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ</i> 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dynastia, cesarstwo, możnowładca</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki”	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> – wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym	– wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r. – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, i Rzym	– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy	– wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”

	<p>w Verdun, cesarstwo, margrabiya, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci historyczne: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I 			Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I		
4. Konflikt papieżstwa z cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> • wielka schizma wschodnia i jej skutki • spór o inwestyturę między cesarzem a papieżem w XI w. • Canossa jako miejsce pokuty cesarza Henryka IV • konkordat wormacki i jego postanowienia • terminy: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> • postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>prawosławie, ekskomunika</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> – wyjaśnia konsekwencje ekskomunikacji cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV	– wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w. – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji – zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r.	– wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym	– przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego
5. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • zajęcie Ziemi Świętej przez Turków • synod w Clermont • krucjaty • utworzenie Królestwa Jerozolimskiego • powstanie zakonów rycerskich: templariuszy, joannitów i Krzyżaków • upadek twierdzy Akka 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> – opisuje wygląd rycerzy zakonnych	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> – wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat – wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat	– przedstawia zakony templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania – opisuje skutki wypraw krzyżowych – przedstawia postać Urbana II – zaznacza na osi czasu daty: 1096 r., 1291 r.	– omawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy	– przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola – ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami

	<ul style="list-style-type: none"> • skutki wypraw krzyżowych • terminy: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> • postaci historyczne: papież Urban II 		– omawia skutki pierwszej krucjaty			
* Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	<ul style="list-style-type: none"> • zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat • wzrost znaczenia i bogactwa templariuszy • przyczyny kasacji zakonu • polskie posiadłości templariuszy 	– wyjaśnia, do jakich celów został powołany zakon templariuszy	– przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje mit skarbu templariuszy	– przedstawia dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay	– przedstawia legendę o św. Graalu	– wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza						
I. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> • podział na seniorów i wasali • społeczna drabina feudalna • podział społeczeństwa średniowiecznego na stany • terminy: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hold lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior, wasal, hold lenny, przywilej</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna	– poprawnie posługuje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hold lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> – przedstawia, jak wyglądał hold lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym	– omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym – opisuje zależność między seniorem a wasalem	– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane	– wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie

2. Epoka rycerzy	<ul style="list-style-type: none"> • ideał rycerza i jego obowiązki • od pazia do rycerza • życie codzienne rycerzy • elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza • kultura rycerska • elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza • terminy: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rycerz, herb, kopia, ostrogi</i> – opisuje uzbrojenie rycerzy	– poprawnie posługuje się terminami: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – opisuje uzbrojenie rycerskie	– opisuje życie codzienne rycerstwa – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza	– przedstawia historię najslawniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa	– przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	<ul style="list-style-type: none"> • rola turniejów rycerskich • przebieg turniejów • konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju • obyczajowość turniejowa 	– przy pomocy nauczyciela omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju	– przedstawia, w jaki sposób byli nagradzani zwycięzcy turniejów	– wyjaśnia, dlaczego rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach	– opisuje przebieg turniejów rycerskich	– wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa
3. Średniowieczne miasto i wieś	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich • lokacje miast i wsi • samorząd miejski i jego organy • społeczeństwo miejskie • organa samorządu wiejskiego • wygląd średniowiecznego miasta • zajęcia ludności wiejskiej 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, pług, radło, brona</i> – porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi	– poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadzka, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona</i> – opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta	– wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka	– opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczkański w Polsce – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości	– przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie

	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadzca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona</i> 		<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej 			
4. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki religijność doby średniowiecza średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie życie w średniowiecznym klasztorze średniowieczne szkolnictwo terminy: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, uniwersytet</i> – przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> – charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia określenie <i>benedyktyńska praca</i> – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitularz 	<ul style="list-style-type: none"> – znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia

5. Sztuka średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • rola sztuki w średniowieczu • znaczenie <i>biblia pauperum</i> • styl romański i jego cechy • styl gotycki i jego charakterystyczne elementy • rzeźba i malarstwo średniowieczne • pismo i miniatury w rękopisach • zabytki średniowieczne w Polsce • terminy: <i>biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, katedra, portal, sklepienie, witraże, luki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>katedra, witraże, miniatura</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, luki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i></p> <p>– wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała <i>biblia pauperum</i></p>	<p>– charakteryzuje styl romański</p> <p>– omawia cechy stylu gotyckiego</p>	<p>– porównuje styl gotycki i romański</p> <p>– przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego</p>	<p>– znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju</p>
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów						
I. Zanim powstała Polska	<ul style="list-style-type: none"> • najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle wykopalisk archeologicznych • gród w Biskupinie • Słowianie w Europie i ich kultura • wierzenia dawnych Słowian • pierwsze państwa słowiańskie • plemiona słowiańskie na ziemiach polskich 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wielka wędrownka ludów, plemię</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>kurhan, kamienne kęgi, Biskupin, wielka wędrownka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i></p> <p>– przedstawia okoliczności pojawienia</p>	<p>– przedstawia najstarsze państwa słowiańskie</p> <p>– wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim</p> <p>– wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody</p>	<p>– podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański</p>	<p>– wymienia pozostałości bytowania ludów przedśłowiańskich na ziemiach polskich</p> <p>– przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim</p>

	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i> postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody 		<p>się Słowian na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wierzenia Słowian wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich 			
2. Mieszko I i początki Polski	<ul style="list-style-type: none"> rozwoj państwa Polan dynastia Piastów panowanie Mieszka I małżeństwo Mieszka I z Dobrawą chrzest Polski i jego skutki konflikt z margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią terminy: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i> postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa 	<ul style="list-style-type: none"> przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>książę, dynastia</i> przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska” 	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie posługuje się terminami: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i> wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r. wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski 	<ul style="list-style-type: none"> omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wartość jako źródła historycznego przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich
3. Polska Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> misja biskupa Wojciecha i jej skutki zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje powstanie niezależnej 	<ul style="list-style-type: none"> przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>arcybiskupstwo, koronacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie posługuje się terminami: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego

	<p>organizacji na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami • koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie • terminy: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i> • postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III 	<p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego</p>	<p><i>Czerwieńskie, koronacja</i></p> <p>– opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów</p> <p>– wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite</p> <p>– omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r.</p>	<p>– opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami</p>	<p>– opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski</p>	
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego • panowanie Mieszka II • reformy Kazimierza Odnowiciela • Kraków stolicą państwa • polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego • koronacja Bolesława Śmiałego • konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki • terminy: <i>insygnia królewskie</i> • postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i></p> <p>– wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”</p> <p>– wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela</p> <p>– omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława</p> <p>– zaznacza na osi czasu datę: 1076 r.</p>	<p>– opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego</p> <p>– ocenia postawę Bezpryma</p> <p>– przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego</p> <p>– charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego</p>	<p>– opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego</p> <p>– ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego</p>

	Śmiały, biskup Stanisław					
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • rządy Władysława Hermana i Sieciecha • podział władzy między synów Władysława Hermana • bratobójcza wojna między Bolesławem i Zbigniewem • najazd niemiecki na ziemie polskie i obrona Głogowa • podbój Pomorza przez Bolesława Krzywoustego • testament Krzywoustego i jego założenia • terminy: <i>palatyn (wojewoda), testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> • postaci historyczne: Władysław Herman, Sieciech, Zbigniew, Bolesław Krzywousty 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior i juniorzy, zasada senioratu</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>palatyn (wojewoda), testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa – zaznacza na osi czasu daty: 1109 r. i 1138 r.	– opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie – przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem – opisuje niemiecki najazd w 1109 r. i obronę Głogowa – przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzanami – omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego	– ocenia postawę Bolesława wobec brata – wyjaśnia zasadę senioratu – wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron	– przedstawia postać Galla Anonima – wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza – ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • grody i ich funkcje • życie w grodzie i na podgrodziu • sposoby uprawy roli na ziemiach polskich • podział społeczeństwa w państwie pierwszych Piastów • zakres władzy panującego 	– posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, danina, posługi</i> – przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania	– poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna</i> – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim	– przedstawia charakter drużyny książęcej – wyjaśnia powinności ludności względem władcy	– wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza	– wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych

	<ul style="list-style-type: none"> • powinności poddanych wobec władcy • powstanie rycerstwa w Polsce • terminy: <i>metoda żarowa, gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca</i> 		– omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów			
* Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	<ul style="list-style-type: none"> • źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego • obiektywizm i prawda historyczna 	– wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych	– przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka	– omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia przyczyny powstania kronik	– określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka	– przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej
Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku						
I. Rozbicie dzielnicowe	<ul style="list-style-type: none"> • walki wewnętrzne między książętami piastowskimi o prymat w Polsce • utrwalenie rozbicia dzielnicowego • osłabienie Polski na arenie międzynarodowej • sprowadzenie Krzyżaków do Polski • najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi	– poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone	– opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich	– przedstawia historię zakonu krzyżackiego – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu	– charakteryzuje sposób walki Mongołów – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego

	<ul style="list-style-type: none"> • przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbicia dzielnicowego • terminy: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> • postaci historyczne: Władysław Wygnaniec, Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny 		<p>w okresie rozbicia dzielnicowego</p> <p>– omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego, Henryka Pobożnego</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r.</p>			
2. Zjednoczenie Polski	<ul style="list-style-type: none"> • koronacja i śmierć Przemysła II • panowanie Wacława II • rola arcybiskupów gnieźnieńskich i jednolitej organizacji kościelnej w zjednoczeniu dzielnic polskich • przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja • rządy Władysława Łokietka • konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami • terminy: <i>starosta, Szczerbiec</i> • postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i></p> <p>– wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków</p> <p>– omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.</p>	<p>– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II</p> <p>– opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie</p> <p>– przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju</p> <p>– opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami</p>	<p>– wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki</p>	<p>– przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju</p>

<p>3. Czasy Kazimierza Wielkiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego • pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu • przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego • reformy Kazimierza Wielkiego • umocnienie granic polskiego państwa • utworzenie Akademii Krakowskiej i skutki tej decyzji • zjazd monarchów w Krakowie • uczta u Wierzyńka • terminy: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> • postać historyczna: Kazimierz Wielki 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki”</p> <p>– wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: <i>zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i></p> <p>– wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r.</p>	<p>– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu</p> <p>– charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa</p> <p>– tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka</p>	<p>– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów</p> <p>– przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego</p>
<p>4. Unia polsko-litewska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • koniec dynastii Piastów na polskim tronie • rządy Andegawenów w Polsce • unia polsko-litewska w Krewie • wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem • I pokój w Toruniu • unia w Horodle • terminy: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór,</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>unia personalna</i></p> <p>– przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę</p> <p>– przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i></p> <p>– wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej</p> <p>– opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem</p> <p>– wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń</p>	<p>– przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę</p> <p>– wymienia postanowienia unii w Krewie</p> <p>– przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu</p> <p>– wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle</p>	<p>– charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński</p>	<p>– uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj</p>

	<p><i>Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen 		<p>– opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.</p>			
* Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?	<ul style="list-style-type: none"> • okoliczności powstania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> • Jan Matejko jako malarz dziejów Polski • obrazy jako źródło wiedzy historycznej • znaczenie <i>Bitwy pod Grunwaldem</i> 	– przedstawia, kim był Jan Matejko	– wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu	– wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła	– wymienia cele namalowania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i> – omawia nieścisłości w przekazie historycznym obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i>	– wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było traktować jako źródło historyczne – omawia inne dzieło Jana Matejki
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej • bitwa pod Warną • panowanie Kazimierza Jagiellończyka • wojna trzynastoletnia • II pokój toruński i jego postanowienia • panowanie Jagiellonów w Czechach i na Węgrzech • terminy: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żold</i> • postaci historyczne: Władysław III 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wojska zaciężne, żold</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka</p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żold</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowie XV w.</p> <p>– omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego</p>	<p>– przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej</p> <p>– charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego</p> <p>– porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego</p> <p>– uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki</p>	<p>– przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo</p>

	Warneńczyk, Kazimierz Jagiellończyk, Zbigniew Oleśnicki		i Kazimierza Jagiellończyka – zaznacza na osi czasu daty: 1444 r., 1454 r., 1466 r.			
6. Monarchia stanowa w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • monarchia patrymonialna i stanowa • wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej • przekształcenie się rycerstwa w szlachtę • przywileje szlacheckie i ich konsekwencje dla władzy królewskiej • ukształtowanie się sejmu walnego • konstytucja <i>Nihil novi</i> i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej • terminy: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i> 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>szlachta, sejm walny, izba poselska, senat</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i> – przedstawia sejm walny oraz jego skład – zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r.	– wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie – wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i>	– przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu	– ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę